

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΗΘΙΚΗΣ.

Ὅρισμός καὶ διαίρεσις τῆς Ἠθικῆς.

Η Ἠθικὴ εἶναι ἐπιστήμη τῶν ἀνθρωπίνων ἡθῶν καὶ καθηκόντων, σκοπὸν ἔχουσα τὴν μετὰ λόγου πράξιν τῆς ἀρετῆς· διότι, πράξις ἄνευ λόγου, καὶ καλὴ ἂν ᾦναι, δὲν λογίζεται ἀρετὴ. Τέλος δὲ τῆς ἐπισήμης ταύτης εἶναι ἡ εὐδαιμονία κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ἦθη λέγονται αἱ καλαὶ καὶ κακαὶ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου· ὅθεν χρηστοθήκης καὶ κακοθήκης. Λέγονται δὲ γενικῶς Ἦθη ἀπὸ τοῦ ἔθους, τὸ ὁποῖον σημαίνει συνήθειαν· διότι ἡ συνήθεια ἔχει μεγίστην δύναμιν εἰς τὰ ἤθη (1)· διὰ τοῦτο ἡ γνῶσις τῶν καλῶν ἡθῶν πρέπει νὰ συντροφεύηται μὲ τὴν συνήθειαν τῆς πράξεως. Ἐκ τῆς γνώσεως τῶν ἠθῶν καὶ ἐκ τῆς πράξεως τοῦ καλοῦ συνίσταται ἡ τελεία ἀρετὴ (2).

Ἡ Ἠθικὴ διαίρεται εἰς γενικὴν καὶ μερικὴν· καὶ ἡ μὲν γενικὴ ἐξετάζει γενικῶς τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου· θεωρεῖ ἀπλῶς τὴν κακίαν καὶ τὴν ἀρετὴν· προσδιορίζει τὴν ἠθικὴν ποιότητα τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων· ἐρευνᾷ τὴν τῆς κακίας καὶ ἀρετῆς διαφορὰν, ὁμοίως καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τέλος ταύτης τῆς διαφορᾶς· δεικνύει τὸν Θεὸν πρῶτην πηγὴν παντὸς ἠθικοῦ καθήκοντος· τέλος πάντων, ἐξετάζει ποῦ ἵσταται ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ δὲ μερικὴ Ἠθικὴ θεωρεῖ εἰδικῶς, ποῖα καθήκοντα ἔχει ὁ ἄνθρωπος πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πρὸς τὸν πλησίον, ἡγουν, πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Εἰς δύο λοιπὸν μέρη διαίρεται καὶ τὸ πόνημα τοῦτο· καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ θέλωμεν ὁμιλῆσαι γενικῶς περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, εἰδικῶς περὶ τῶν ἀνθρωπίνων καθηκόντων, καὶ τῶν διαφόρων ἀρετῶν καὶ κακιῶν.

Τὸ μέρος τῆς Ἠθικῆς, τὸ ὁποῖον ἐξετάζει τὰ πρὸς Θεόν, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὸν καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου, δύναται κυρίως νὰ ὀνομασθῇ νόμιμον φυσικόν· πολιτικόν δὲ τὸ ἐξετάζον τὸν ἄνθρωπον ὡς μέλος κοινωνίας, καὶ ἐπομένως, ποῖα καθήκοντα ὀφείλει νὰ ἐκπληροῖ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

(1) Τὸ γὰρ ἦθος ἀπὸ τοῦ ἔθους ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν. Ἠθικὴ γὰρ καλεῖται διὰ τὸ ἐθίζεσθαι (Ἀριστοτέλ. Μεγάλ. Βιβλ. α'. Κεφ. στ'.)

(2) Διττῆς δὲ τῆς ἀρετῆς οὐσας, τῆς μὲν διανοητικῆς, τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖστον ἐκ διδασκαλίας ἔχει τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν· διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου· ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίγνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχακε, μικρὸν παρεκκλινόν ἀπὸ τοῦ ἔθους. . . . Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ, τὸ πᾶν (Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομαχ. Βιβλ. β'. Κεφ. α'.)